.

“Янарыш” газетасынын бер санын укып чыканнан сон туган фикерләр

Корреспонденты Наилә Сәфиуллинанын “Янарыш” газетасынын быелгы 18 март санында чыккан “Этнос” балалар vзәгендә татар элитасы булдыру максаты белән vткән утырыш турындагы язмасын укып, уйга калган идем бер.

Бер атнадан сон, Голнур Хәйруллинанын “Ник тиз бирешәбез? (Янарыш”, 25 март) дигән язмасын укып чыккач, янә дә борчылдым.

Голнур Хәйруллина: “Саф татарча сойләшvне хәзер авылларда гына ишетергә момкин. Эшләр шулайга барса, телебезнен ботенләйгә юкка чыгу куркынычы бар. Бер сорау туа, нигә без шулай тиз бирешәбез?” – дип, авылыннан Томәнгә килсә, татар яшьләренен русча гына сойләшvләренә борчылып, башка милләт кешеләренен vз телләрендә беркемнән оялмыйча рәхәтләнеп сойләшvләренә сoклануы турында ачынуын белдерә.

Наилә Сәфиуллина “Татар милләте элитасын тәрбияләv” дигән язмасында милли

vсешнен топ шарты булган милли элита тәрбияләv темасын ачарга тырышкан, әмма буталчык уйларыннан әйләнеп чыга алмаган. Милли элита булдыру турында сойләшvгә жыелган кешеләр алдында "Этнос" vзәгендә тәрбия алучы ике баланын туган телдә шигырьләр укуына сокланып, алардан милли элита vсеп чыгуына ышаныч белдереп, шуна соенvен яшерә алмаган.

Үз-vзенә каршы чыга тvгелме Наилә ханым? Бер яктан, тобәк милли vсеш хәрәкәтен, урман эчендә адашып, гел бер коега килеп чыккан, һәр чыгуында аны яна кое итеп кабул иткән кеше хәрәкәтләре белән чагыштыра (булган хәл), алга таба бернинди vсеш юклыкка басым ясый, икенче яктан, татар элитасы vсеп килә, дип хәбәр итә.

Миндә шундый сорау туды:"Томәндә яшәvче барлык диаспора балалары белән эшләvче “Этнос” vзәге генә vти аламы бvгенге заманда татар элитасын тәрбияләvне?"

Венера Хәйруллина житәкчелегендәге "Этнос" vзәгенен булуы бик әйбәт, ул зур эш башкара, милләтләр дуслыгын ныгытуга зур олеш кертә vзеннән, олкә һәм шәһәр житәкчеләренен горурлыгы булып тора, татарлар кинәшкә шунда жыела. Андый vзәкнен булуы бик кирәк тобәк очен, "елына 1500 бала тәрбия ала" торган бу учреждение олкә һәм шәһәр житәкчеләренен дә горурлыгы булып тора. Әмма мәктәпкәчә һәм башлангыч сыйныфлар яшендәге барлык милләт балалары белән эшли торган учреждение, нинди генә югары дәрәжәдә эшләмәсен, милли элита тәрбияләп чыгарырга олгерә алмый, милли тәрбия орлыкларын салып кына кала ала ул бала кvнеленә. Анда тәрбия алган балалар очен башлангыч мәктәп яшеннән узуга милли тәрбия алу юллары озелә, чонки милли мәктәпләребез я гимназияләребез юк. Вакытында гимназияләр ачып, югары дәрәжә эшләтә алган тобәкләрдә тәрбияләнә ул татар элитасы

Милләтнен элитасы булгач, элита эченә кергән кешеләр туган телне камил, анын тарихын, мәдәниятен яхшы белергә тиешләр, милли хәрәкәтнен максатын ачык кvз алдына китерә, vсеш юлларын ачыклый, милләт мәнфәгатьләре очен йорәге ялкынланып яна элита кешесенен, милли vсеш очен момкин булганны гына тvгел, момкин булмаганны да эшли ул, шуна кочен дә, акчасын да жәлләми. Бай я абруйлы урын яулаган, ләкин милләте турында кайгыртмаган һәр кешене милли элита кешесе, дип әйтеп булмый. Милли элитанын топ бурычы - милли vсешнен топ нигезе булган милли мәгариф системасы, милли мәктәпләр, гимназияләр булдыру. Ни кызганыч, тобәк татар милли хәрәкәте бу бурычны vти алмады.

Рус телендә булса да vткәрелгән исәпсез-хисапсыз жыеннарнын, очрашып сойләшvләрнен, конференцияләрнен алга таба vсеш очен кабул ителгән бер генә карары гамәлгә ашса да, татар хәрәкәте бер vк кое тирәсендә әйләнә, дип әйтергә тел кvтәрелмәс иде.

Милли vсешнен бер урында туктап калу гына тvгел, артка кире китеп баруына мисаллар чиксез кvп.

Халыкта туган телне саклауга омтылыш юк диярлек. Олкәнен коньягында яшәгән татар балаларынын 70% тан артыгы гомумбелем бирv мәктәпләрендә туган телне ойрәнә алмый, шуна ата-аналар, кин жәмәгатьчелек вәкилләре битараф булып кала бирә. Алай гына да тvгел, ата-аналар арасында мәктәп житәкчеләренә татар телен укытып балаларнын башларын катырмагыз, дигән таләп куючылар да бар. Саф татар авылларында укучылар саны60-70 тән алып 100 гә кадәр житкән мәктәпләрне ябып, балаларны автобусларда башка авыллардагы рус мәктәпләренә йортеп укыталар, бу хәрәкәткә Яркәv районынын Яна Кәешкvл мәктәбе генә каршы торды, алай гына да тvгел,хокvмәт тарафыннан заманча яна мәктәп бинасы тозелvгә ирешә алды.

Мәдәният, әдәбият, сәнгатебез һәвәскәрлек дәрәжәсендә кала бирә, гел татарлар гына катнашкан жыелышларда да сойләшv урыс телендә генә бара, шулай итеп туган телебезне кимсетәбез, яшьләргә тискәре vрнәк кvрсәтәбез.

Дорес, Казанда vткән татар теле тобәкара олимпиадаларында безнен укучылар белемнәренә карата лаеклы призлы урыннар яулап кайталар. Милли vсешебезнен кыенлыклары турында сvз башлаган кешеләрнен шунын белән авызларын ябарга тырышалар да. Ләкин алар бит санаулы гына, ин яхшы укытучыларнын укучылары, без ул укытучыларны яхшы беләбез, мен рәхмәтләребезне юллыйбыз аларга. Ә бит, 15 ел буе тобәгебездә татар теле олимпиадаларын әзерләп vткәреп килгән Сания Хәйретдинова vзе быелгы олимпиадада укучыларнын Тукайны белмәvләрен кvреп хәсрәткә калды.

Быел апрель аенда Тобәк мәгарифен vстерv институтында укытучылар һәм укучылар очен тууына 125 ел тулу унаеннан Габдулла Тукайга багышланган фестиваль vткәреп, татар мәктәпләре укучыларын янадан Тукайга кайтару чарасы vткәрелде, әмма балалар очен мондый чаралар системалы рәвештә vткәрелми шул, бу чарага карата татар жәмәгатьчелегенен игътибары булмады диярлек.

Авыл клубларынын, китапханәләрнен кvбесе ябылды, хәтта олкә vзәгендә бер милли китапханәбез генә дә юк, олкә татар мәдәнияте учреждениесен торгыза алмадык, шунлыктан авыл мәдәният хезмәткәрләре vзәктән бернинди методик ярдәмсез, vзлекләреннән, "vз казаннарында кайнап" кына эшләп яталар. Хәмит Ярминен музее очен анын тол хатыны (мәрхvмә) Халидә апа Томәнгә тапшырган бәһасыз гыйльми-мәдәни мирасы олкә музей-тыюлыгында саклана, аларга мәкерле кул сузучылар да булды. Халидә Гатина-Ярмохәммәтова уйлаганча, ул ышанганча, Томәндә Ярми муззен, анын нигезендә татар әдәбияты музеен оештыру очен бина юк, булуы кvренми дә.

Бик озак дәвам итәргә була сvзне узган гасырнын 90 нчы елларында ирешкән унышларыбызнын гына да юкка чыга баруы турында.

Мин vз карашымны белдердем. “Ник чигенәбез?” – дигән сорау куеп, якташларыбыз бу мәсьәлә турында vз фикерләрен житкерерләр, дигән омет белән туктыйм шушы урында.

Бибинур Сабирова.